

Риторична культура як невід’ємна складова педагогічної майстерності

С.О. Дитюк, А.В. Мартинова

Харківський національний університет будівництва та архітектури

Успіхи у навчанні та вихованні студентів визначаються багатьма чинниками, кожен із яких є достатньо вагомим.

Комунікативний аспект головним чином визначає ефективність навчально-виховного процесу. Вміння чітко і зрозуміло висловлювати свої думки, говорити грамотно, здатність не тільки привернути увагу своїм мовленням, але й впливати на студентів, переконувати їх у правильності своєї точки зору, коректно дискутувати – своєрідна характеристика професіоналізму, риторичної культури викладача. Риторична культура, майстерність припускає знання викладачем риторичних норм і вміння застосовувати ці норми у процесі мовленнєвої взаємодії, через яку і відбувається реалізація мети та завдань освіти. Її основними компонентами є здатність проектувати, планувати та творчо створювати риторичну подію, здійснювати риторичну рефлексію.

Актуальність проблеми педагогічного спілкування підтверджують результати багаторічних спостережень та опитувань, проведених серед студентів ХНУБА. Таким чином, створюючи професіограму викладача, студенти виділяють таку характеристику, як риторична майстерність, вважаючи її основоположним фактором.

Анкетування, проведене серед студентів ХНУБА за декількома напрямками, дозволяє сконцентрувати увагу на певних питаннях риторичної та культурно-мовленнєвої грамотності викладачів різних дисциплін.

Перш за все, студенти звертають увагу на етичний компонент культури мовлення викладача. 53% опитаних відзначають недотримання норм мовленнєвого етикету, а саме:

1) всім імпонує етикетне звертання на “Ви”, звертання ж до студента на “ти” не завжди сприймається позитивно;

2) зустрічаються випадки вживання викладачами несхвальних епітетів на адресу студентів;

3) засуджується розмова “на підвищених тонах”, зневажливе та неповажне ставлення до студентів.

Приниження людської гідності, зверхність, упередженість, грубість, невитриманість – це неповний перелік тих якостей, які викликають неприйняття викладача студентською аудиторією. Адже

нестача або взагалі відсутність зацікавленості та поваги до студента, нерозуміння його вікових та індивідуально-психологічних особливостей формують негативне ставлення студента до викладача, і, як наслідок, до дисципліни, яка вивчається.

30% опитаних звертають увагу на комунікативний аспект культури мовлення викладача, перш за все відзначається неточність мовлення (вживання слів у невластивому їм значенні, неоднозначність, яка не усувається контекстом та породжує багатозначність, що призводить до непорозуміння), незрозумілість мовлення, вживання слів-паразитів.

17% студентів відзначають недотримання норм літературної мови та перш за все орфоепічне перекручування термінів, імен і прізвищ відомих людей.

Навчання – це, перш за все, спілкування між викладачем і студентами, під час якого здійснюється освіта, виховання та розвиток останніх.

Все це надає можливість говорити про необхідність формування риторичної культури викладача як невід’ємної складової педагогічної майстерності.